

การแปรภาษาจีนเป็นอักษรโรมันของ ALA-LC

วรรณภา โตพิบูลย์พงศ์

ก่อนที่ผู้เขียนจะมาปฏิบัติงานในตำแหน่งบรรณารักษ์ วิเคราะห์และลงรายการทรัพยากรภาษาจีน ที่ ศูนย์บรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ผู้เขียนได้ปฏิบัติงานที่ฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยรับผิดชอบการลงรายการและวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ และ ก่อนหน้านั้นได้ปฏิบัติงานในห้องสมุดสาขาหลายแห่งของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนื่องจากผู้เขียนมีพื้นฐานความรู้ภาษาจีน จึงได้ช่วยบรรณารักษ์ฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรฯ ของ สำนักหอสมุด แปรภาษาจีนเป็นอักษรโรมัน ซึ่ง ในระยะแรก ๆ ผู้เขียนจะแปรภาษาจีนเป็นอักษรโรมัน โดยใช้ระบบการสะกดออกเสียงตามระบบ Pinyin และ เขียนคำศัพท์ตามคำศัพท์ภาษาจีนเช่น คำว่า ภาษาจีน (汉语) จะแปรเป็นอักษรโรมันตามระบบ Pinyin อ่านว่า hanyu ซึ่งจะเขียนติดกัน แต่หลังจากที่ผู้เขียนได้มาปฏิบัติงานที่ ฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรฯ สำนักหอสมุด และ รับผิดชอบงานการลงรายการและวิเคราะห์ทรัพยากรภาษาต่างประเทศ โดย รวมถึงภาษาจีนนั้น ผู้เขียนพบว่า การลงรายการทรัพยากรภาษาจีนของ OCLC จะสะกดออกเสียงตามระบบ Pinyin โดยสะกดแยกคำออกจากกัน เช่น คำว่า ภาษาจีน (汉语) จะสะกดเป็น Han yu โดยเขียนแยกกัน และ ใช้ H เป็นอักษรตัวใหญ่ ตามหลักของการเขียนภาษาอังกฤษ โดยใช้อักษรตัวแรกเป็นตัวใหญ่ เช่น English, Chinese และ ชื่อประเทศ ชื่อมณฑล ชื่อเมือง ก็จะเขียนอักษรตัวแรกเป็นตัวใหญ่ และ เขียนติดกัน เช่น คำว่าประเทศจีน (中国) จะสะกดและเขียนเป็น Zhongguo ปักกิ่ง (北京) สะกดและเขียนเป็น Beijing เป็นต้น หลังจากผู้เขียนได้อ่านระบบการแปรอักษรจีนเป็นอักษรโรมันของ ALA-LC Romanization แล้ว จึงทราบความเป็นมาและรายละเอียดหลักเกณฑ์การแปรภาษาจีนเป็นอักษรโรมัน ดังนี้

การแปรเป็นอักษรโรมัน

1. รายการทรัพยากรภาษาจีนของ ALA-LC จะแปรเป็นอักษรโรมันตามระบบ Pinyin (ระบบการอ่านออกเสียง) ระบบ Pinyin ได้รับการพัฒนาในกลางศตวรรษที่ 20 โดยใช้ตัวอักษรลาติน เพื่อใช้ในการอ่านออกเสียงอักษรภาษาจีน และใช้แทนระบบ Wade-Giles ระบบ Pinyin จะใช้ตาม Han yu pin yin fang an 汉语拼音方案 (1962) โดย ALA-LC จะไม่ใส่เครื่องหมายเสียงวรรณยุกต์
2. ใช้การอ่านออกเสียงตามมาตรฐานภาษาจีนแห่งชาติ (PRC) เป็นพื้นฐานในการสร้างตัวอักษรลาติน เพื่อใช้ในการอ่านตัวอักษร เมื่อจำเป็นต้องแยกความหมายของการอ่านตัวอักษรตัวเดียวที่มีการอ่านออกเสียงหลายแบบ ให้ใช้ Ci hai 辞海 (พิมพ์ในจีน โดย Shanghai ci shu chu ban she) และ

เมื่อมีการอ่านออกเสียงต่างกันหรือขัดแย้งจากหลายแหล่ง ให้ใช้ตามพจนานุกรมที่ใช้ในปัจจุบัน (เช่น Xian dai Han yu ci dian 现代汉语词典, Zhonghua da zi dian 中華大字典, Han yu da ci dian 漢語大詞典, และ/หรือ Xin Hua zi dian 新华字典) และถ้าจำเป็นอาจต้องใช้พจนานุกรมเฉพาะสาขา (เช่น Zhongguo li dai yi jia zhuan lu 中國歷代醫家傳錄, พิมพ์ปี 1991) ต้องพิจารณาตัดสินว่าจะใช้ระหว่างพจนานุกรมสมัยใหม่ที่เชื่อถือได้ และพจนานุกรมเก่าที่มีมาตรฐาน

3. แปรอักษรจีนที่ไม่ใช่จีนโดยกำเนิดเป็นอักษรโรมันอย่างเป็นระบบ ถึงแม้ว่าปกติจะไม่ใช้การแปรเป็นอักษรโรมัน หรือ เป็นคำที่มาจากอักษรลาติน

乌鲁木齐 Wulumuqi ไม่ใช่ Urumchi

哈尔滨市 Haerbin Shi ไม่ใช่ Harbin

芝加哥 Zhijia ge ไม่ใช่ Chicago

東京 Dongjing ไม่ใช่ Tokyo

การแยกพยางค์

แยกการแปรอักษรจีนเป็นอักษรโรมันแต่ละคำ โดยให้เว้นวรรค ซึ่งรวมถึง ชื่อนิติบุคคล/บริษัท, หน่วยงาน หรืออื่นๆ คำที่ใช้เรียกชื่อบุคคลหรือตำแหน่งต่างๆ คำทั่วไป ให้แยกพยางค์ รวมทั้ง คำทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ได้เจาะจงเฉพาะ

明清小说比较研究 Ming Qing xiao shuo bi jiao yan jiu

李白和他的诗歌 Li Bai he ta de shi ge

地震文化与社会发展 Di zhen wen hua yu she hui fa zhan

商務印書館 Shang wu yin shu guan

李登輝先生言論集 Li Denghui xian sheng yan lun ji

塔尔寺修繕工程报告 Ta er si xiu shan gong cheng bao gao

中国老年文物研究学会 Zhongguo lao nian wen wu yan jiu xue hui

西北国棉四厂 Xi bei guo mian si chang

1. คำที่ใช้เรียกบุคคลต่างๆ อาจเรียกตามหลังชื่อสกุล หรือ เรียกตามความสุภาพ ชื่อ ยศ ศักดิ์ อื่น

ให้แยกพยางค์ และถ้ามีชื่อรวมอยู่ ให้แปรเป็นอักษรโรมันโดยใช้เป็นชื่อตัว

林老师 Lin lao shi

韋大夫 Wei dai fu

白沙先生 Baisha xian sheng

晦菴先生 Huian xian sheng

蔣經國先生 Jiang Jingguo xian sheng

2. ตำแหน่ง บุคคลในราชวงศ์ ให้แยกพยางค์ และเขียนเป็นตัวเล็ก

董鄂妃 Donge fei

慈禧皇后 Cixi huang hou

秦始皇帝 Qin shi huang di

楊太后 Yang tai hou

3. คำทั่วไป คำที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ที่ไม่ได้เจาะจงเฉพาะ บางคำมีการใช้แบบทั่วไป และแบบเฉพาะซึ่ง

ขึ้นอยู่กับเนื้อหา เช่น คำว่า 东北 เมื่อหมายถึง ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ให้แยกเป็น 2 พยางค์ และเมื่อใช้เป็นคำเฉพาะ ซึ่งหมายถึง Manchuria ให้เขียนตัวใหญ่และติดกัน

华东 Hua dong

西北 xi bei

东北 dong bei

陕北 Shan bei

แต่

东北林学院 Dongbei lin xue yuan

การเชื่อมพยางค์

1. เชื่อมพยางค์ (โดยไม่เว้นวรรค หรือ มีเครื่องหมายขีดสั้น ๆ (-)) ชื่อสกุลที่มีหลายคำ และ ชื่อตัว ชื่อทางพุทธศาสนา

孫中山 Sun Zhongshan

歐陽修 Ouyang Xiu

司馬相如 Sima Xiangru

尼克森 Nikesen

康有為 Kang Youwei

- 1A. ชื่อตัว ชื่อที่เรียกตามความสุภาพ ชื่อตัวที่ไม่ใช่ชื่อสกุล ให้เขียนตัวใหญ่ เฉพาะอักษรตัวแรก

無名氏 Wumingshi

梧崗主人 Wugangzhuren

雲谷老人 Yungulaoren

孔子 Kongzi

老子 Laozi

浩然 Haoran

- 1B. สตรีที่แต่งงานแล้ว ให้แยกชื่อสกุลและเขียนเป็นตัวใหญ่

蔣宋美齡 Jiang Song Meiling

陳趙月英 Chen Zhao Yueying

- 1C. ชื่อตัวละครในนวนิยาย ให้แปรเป็นอักษรโรมันตามที่เรียกชื่อบุคคลนั้น

骆驼祥子 Luotuo Xiangzi

秦可卿 Qin Keqing

- 1D. ชื่อบุคคลในศาสนาต่างๆ ให้แยกคำที่เรียกชื่อในศาสนาออกจากชื่อสกุล หรือชื่อตัว

惠能 Huineng

釋吉藏 shi Jizang

智顛大師 Zhiyi da shi

沙門元賢 sha men Yuanxian

1E. ชื่อบุคคลที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของชื่อหน่วยงาน ชื่อการประชุม ให้แปรเป็นอักษรโรมันเช่นเดียวกับชื่อบุคคล (ให้ดูข้อ 2J ด้วย)

中山大學 Zhongshan da xue

《刘少奇研究论文集》编辑组 “Liu Shaoqi yan jiu lun wen ji” bian ji zu

周恩来研究学术讨论会 Zhou Enlai yan jiu xue shu tao lun hui

2. เขียน (โดยไม่เว้นวรรค หรือ มีเครื่องหมายขีดสั้น ๆ (-)) พยางค์ที่เกี่ยวข้องกับชื่อทางภูมิศาสตร์ที่มีหลายคำ ขอบเขตอำนาจการควบคุม และภูมิประเทศ แต่ให้แยกออกจากชื่อเฉพาะโดยการเว้นวรรค

中华人民共和国史稿 Zhonghua Renmin Gongheguo shi gao

臺灣省立博物館 Taiwan Sheng li bo wu guan

西藏自治区文物管理委员会 Xizang Zizhiqu wen wu guan li wei yuan hui

东北林学院 Dongbei lin xue yuan

扬子江 Yangzi Jiang

广州市 Guangzhou Shi

安徽省 Anhui Sheng

商丘地区 Shangqiu Diqu

鹿港镇 Lugang Zhen

纽约市 Niuyue Shi

甘南藏族自治州 Gannan Zangzu Zizhizhou

翠亨村 Cuiheng Cun

浦棠乡 Putang Xiang

海南岛 Hainan Dao

2A. ชื่อประเทศต่างๆ เชื่อมพยางค์ ตามที่ U.S.Board on Geographic Names ใช้

中华人民共和国 Zhonghua Renmin Gongheguo

朝鲜民主主义人民共和国 Chaoxian Minzhu Zhuyi Renmin Gongheguo

中華民國 Zhonghua Minguo

民国档案与民国史学术讨论会论 lun hui lun
Minguo dang an yu Minguo shi xue shu tao

文集 wen ji

俄国戏剧史概要 Eguo xi ju shi gai yao

2B. ชื่อทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไป ใช้อักษรตัวใหญ่ และแยกตามลักษณะภูมิประเทศ คำพยางค์ของชื่อขอบเขต
อำนาจการควบคุมและภูมิประเทศ ซึ่งรวมอยู่ในชื่อที่อื่น ให้เชื่อมติดกัน และใช้เมื่อมีชื่อปรากฏในหน่วยงาน
ต่าง ๆ ด้วย แต่ในกรณีที่สงสัย ให้แยกออกจากกัน

海南岛 Hainan Dao

太平洋 Taiping Yang

长江 Chang Jiang

长江口 Changjiang Kou not Chang Jiang Kou

长江大饭店 Chang Jiang da fan dian not Changjiang da fan dian

珠江水产研究所 Zhu Jiang shui chan yan jiu suo

汾河 Fen He

汾河水库 Fenhe Shuiku

梵净山 Fanjing Shan

梵净山自然保护区 Fanjingshan Ziran Baohuqu

黑龙江省 Heilongjiang Sheng

黄土高原 Huangtu Gaoyuan

印度半島 Yindu Bandao

2C. ชื่อสถานที่ที่มี 2 พยางค์ ซึ่งพยางค์ที่ 2 เป็นคำทั่วไป ให้แยกและเขียนคำทั่วไปเป็นตัวใหญ่เมื่อเป็นคำที่
หมายถึงเขตการปกครอง

吳縣 Wu Xian

祁縣 Qi Xian

2D. ชื่อสถานที่ ซึ่งมีมากกว่า 2 พยางค์ ให้แยกและเขียนคำทั่วไปเป็นตัวใหญ่เมื่อเป็นคำที่หมายถึงเขตการปกครอง

安徽省 Anhui Sheng

广州市 Guangzhou Shi

高雄市 Gaoxiong Shi

宝山区 Baoshan Qu

鹿港镇 Lugang Zhen

翠亨村 Cuiheng Cun

商丘地区 Shangqiu Diqu

甘南藏族自治州 Gannan Zangzu Zizhizhou

2E. ชื่อหน่วยงานที่หมดสมัย ให้แปรเป็นอักษรโรมันเหมือนคำสถานที่ที่ใช้ในปัจจุบัน

福寧州 Funing Zhou

昌平州 Changping Zhou

錦州府 Jinzhou Fu

安順府 Anshun Fu

2F. ชื่อที่ไม่ใช่ขอบเขตการควบคุมของจีน ให้แปรเป็นอักษรโรมันเช่นเดียวกับชื่อที่อยู่ในขอบเขตการควบคุมของจีน

加州 Jia Zhou

紐約市 Niuyue Shi

亞洲 Ya Zhou

東南亞 Dong nan Ya

2G. คำที่เกี่ยวกับสถานที่ทางโบราณคดี สะพาน และ สิ่งก่อสร้างที่อยู่ในขอบเขตที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ให้เขียนเป็นตัวใหญ่ และ ให้เขียนแยกกัน คำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ให้เขียนติดกัน รวมทั้งคำพยางค์ที่เกี่ยวกับขอบเขตการควบคุม หรือเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ด้วย

泸州长江大桥 Luzhou Changjiang Daqiao ไม่ใช่
Luzhou Chang Jiang Daqiao

黄壁庄水库 Huangbizhuang Shuiku ไม่ใช่
Huangbi Zhuang Shuiku

京杭运河 Jing Hang Yunhe

2H. ชื่อของอาคาร และ สิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในขอบเขตที่เกี่ยวภูมิศาสตร์ ให้แยกพยางค์ และ ไม่เขียนตัวใหญ่ นอกจากจะเป็นคำนามเฉพาะ

黄鹤楼 Huang he lou

聖果寺 Sheng guo si

2I. ชื่อของทวีป และ ภูมิภาคต่าง ๆ คำทั่ว ๆ ไป จะเขียนแยก และ เขียนชื่อทวีป และ ภูมิภาคเป็นตัวใหญ่ให้จำแนกระหว่างคำที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ และ คำที่เกี่ยวกับทิศ หรือ ตำแหน่ง

亞洲 Ya Zhou

東南亞 Dong nan Ya

北美洲 Bei Mei Zhou

東北 dong bei (เมื่อเกี่ยวกับทิศ หรือ ตำแหน่ง)

แต่

東北 Dongbei (เมื่อเกี่ยวกับพื้นที่เฉพาะที่สมัยก่อนเรียกว่า Manchuria)

2J. คำพยางค์ของชื่อบุคคลที่ปรากฏในชื่อทางภูมิศาสตร์ ให้เขียนติดกัน คำทั่ว ๆ ไป ที่เกี่ยวกับขอบเขตการควบคุม หรือ เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ให้เขียนแยกกัน กฎข้อนี้ เป็นข้อยกเว้นของ ข้อ 1E.

张自忠路 Zhangzizhong Lu

左权县 Zuoquan Xian

鲁迅公园 Luxun Gongyuan

3. ให้แปรรหัสคำที่มีตั้งแต่ 2 คำ หรือ มากกว่า ซึ่งเป็นคำที่ประกอบด้วยชื่อที่เกี่ยวกับชนชาติ เกี่ยวกับภาษา หรือ เกี่ยวกับชนเผ่ากลุ่มต่าง ๆ ใช้คำ zu (สำหรับชนเผ่า หรือ ประชาชน) กับ คำที่เป็นคำเฉพาะของชื่อสถานที่เท่านั้น

基督徒	Jidu tu
桐城派	Tongcheng pai
毛南族	Maonan zu
美国人	Meiguo ren
客家话	Kejia hua
苗族风情录	Miao zu feng qing lu

แต่

德宏傣族景颇族自治州 Dehong Daizu Jingpozu Zizhizhou

4. ให้ใส่เครื่องหมาย ' สำหรับพยางค์ที่ขึ้นต้นด้วยเสียงสระในกรณีที่คุณลืมหรือ ไม่ชัดเจน เช่น

長安市	Chang'an Shi เพื่อให้แตกต่างจาก Changan Shi
延安市	Yan'an Shi เพื่อให้แตกต่างจาก Yanan Shi
张章昂	Zhang Zhang'ang เพื่อให้แตกต่างจาก
张占钢	Zhang Zhangang
劉正安	Liu Zheng'an เพื่อให้แตกต่างจาก
刘镇干	Liu Zhengan
王健安	Wang Jian'an เพื่อให้แตกต่างจาก
王佳南	Wang Jianan

การเขียนตัวอักษรเป็นตัวใหญ่

1. คำนามเฉพาะ ให้เขียนคำแรกเป็นตัวอักษรตัวใหญ่
2. ชื่อบริษัท หรือ หน่วยงาน ให้เขียนคำแรกเป็นตัวอักษรตัวใหญ่ และ เมื่อใช้ในหัวเรื่องให้เขียนคำแรกเป็นตัวอักษรตัวใหญ่สำหรับหน่วยงานย่อยที่ปรากฏในหน่วยงานใหญ่
3. ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่เขียนแยกกัน ให้เขียนเป็นตัวอักษรตัวใหญ่ ชื่อราชวงศ์ต่าง ๆ ให้เขียนคำแรกเป็นตัวอักษรตัวใหญ่
4. ชื่อเรื่องของหนังสือ วารสาร หรือ ชื่อชุดหนังสือต่าง ๆ ให้เขียนคำแรกเป็นตัวอักษรตัวใหญ่

การใช้เครื่องหมายวรรคตอน

1. เขียนจุดตรงกลาง (.) เพื่อแสดงการประสานกันของคำเหมือน โดย เขียน , และ การเขียนจุดตรงกลาง เพื่อชี้ให้เห็นว่าเป็นการเว้นวรรค

索尔·呗娄 Suoer Bailou

理查·M·尼克逊 Licha M Nikexun

理想·劳动·幸福 li xiang, lao dong, xing fu

2. ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (“ ... ”) เขียนแทนวงเล็บเหลี่ยม (「 ... 」) หรือ วงเล็บที่เป็นมุม (《 ... 》)

《淇县志》编纂委员会 “Qi Xian zhi” bian zuan wei yuan hui

การเขียนปี

แปดปีที่ไม่ใช่ตัวเลขโดยเขียนแยกกัน ยกเว้นช่วงการปกครองที่เป็นชื่อของจักรพรรดิ เช่น

光緒己丑 [1889] Guangxu ji chou [1889]

清光緒 15 年 [1889] Qing Guangxu 15 nian [1889]

嘉靖乙卯 [1555] Jiajing yi mao [1555]

民國 79 [1990] Minguo 79 [1990]

康德 3 [1936] Kangde 3 [1936]

明治 1 [1868] Mingzhi 1 [1868]

一九九八年 [1998] yi jiu jiu ba nian [1998]

一九九零年 [1990] yi jiu jiu ling nian [1990]

แหล่งที่มา

ALA-LC Romanization Tables : www.loc.gov/catdir/cpsol/roman.html